

Spis treści

1. Wstęp	15
2. Rozwój grawimetrii – zarys historyczny i podstawowe pojęcia	19
2.1. Początki grawimetrii	19
2.2. Waga skręceń Eötvösa – początki grawimetrii stosowanej	26
2.3. Grawimetria stosowana – podział i zakres zastosowań	28
2.4. Grawimetry – przyrządy, które zrewolucjonizowały pomiar siły ciężkości	30
2.4.1. Światowy grawimetryczny system odniesienia	35
2.5. Początek i rozwój badań grawimetrycznych w Polsce	37
2.5.1. Badania grawimetryczne na terenach ziem polskich w okresie zaborów	39
2.5.2. Badania grawimetryczne w Polsce w latach 1918–1939	43
2.5.3. Badania grawimetryczne w Polsce w okresie II wojny światowej	47
2.5.4. Rozwój grawimetrii w Polsce po II wojnie światowej	48
3. Ziemskie pole siły ciężkości	55
3.1. Siła grawitacji	56
3.2. Siła odśrodkowa	58
3.3. Siła ciężkości	60
3.4. Drugie pochodne potencjału siły ciężkości	60
3.5. Geoida, elipsoidy odniesienia, geodezyjne systemy odniesienia	63
3.5.1. Twierdzenie Stokesa	66
3.6. Normalna siła ciężkości	69
3.7. Siła ciężkości we wnętrzu Ziemi	72
3.7.1. Przyciąganie grawitacyjne warstwy sferycznej	72
3.7.2. Przyciąganie grawitacyjne kuli	74
3.7.3. Przyciąganie grawitacyjne wewnątrz Ziemi	75

3.8. Siły luni-solarne	76
3.9. Potencjał logarytmowy (logarytmiczny)	83
4. Przyrządy pomiarowe używane w grawimetrii stosowanej	85
4.1. Elementy teorii i budowy grawimetrów względnych, sprężynowych, statycznych	85
4.1.1. Równanie podstawowe grawimetru	87
4.1.2. Podstawy działania grawimetrów nieastatyzowanych	88
4.1.3. Podstawy działania grawimetrów astatyzowanych	90
4.1.4. Astatyzowanie sprężyną i masą	91
4.1.5. Astatyzowanie masą	93
4.1.6. Astatyzowanie sprężyną	94
4.1.7. Sprężyny o długości zerowej i ujemnej	97
4.1.8. Kompensacja baryczna grawimetru	98
4.1.9. Kompensacja termiczna grawimetru	99
4.1.10. Wpływ wychylenia systemu grawimetru z poziomu	102
4.1.11. Elektroniczne układy pomiarowe instalowane w grawimetrach sprężynowych	103
4.1.11.1. Wskaźnik pojemnościowy przesunięcia (CPI)	104
4.1.11.2. Elektrostatyczny pojemnościowy przetwornik przesunięcia (CDTEF)	105
4.1.12. Dryft grawimetru	109
4.1.13. Metodyka prac polowych	114
4.1.14. Justowanie i kalibrowanie grawimetrów	116
4.1.14.1. Justowanie grawimetru	117
4.1.14.2. Kalibracja grawimetru	117
4.1.14.2.1. Kalibracja grawimetrów na bazach	118
4.1.14.2.2. Kalibracja grawimetru przez jego pochylanie	119
4.1.14.2.3. Kalibrowanie grawimetru przez zmianę masy bezwładnej jego systemu	120
4.1.15. Zasada działania i budowa grawimetrów Askania GS-11, GS-12	121
4.1.16. Grawimetry astatyzowane z systemem kwarcowym Wordena	124
4.1.16.1. Grawimetr Wordena	124
4.1.16.2. Inne grawimetry kwarcowe z systemem Wordena	127
4.1.16.3. Grawimetr Scintrex Autograv CG-3	128
4.1.16.4. Grawimetr Scintrex Autograv CG-4	130
4.1.16.5. Grawimetr CG-3/3M Autograv	130
4.1.16.6. Grawimetr Scintrex Autograv CG-5	130
4.1.16.7. Grawimetr GNU-KVK	131

4.1.17. Grawimetry astatyzowane sprężyną metalową z systemem LaCoste'a–Romberga	131
4.1.17.1. Grawimetr LaCoste'a–Romberga	131
4.1.17.1.1. Grawimetry LCR-G i LCR-D	135
4.1.17.1.2. Grawiton EG	135
4.1.17.2. Morskie i powietrzne grawimetry LaCoste'a–Romberga	136
4.1.17.3. Grawimetry LaCoste'a–Romberga do rejestracji zmian luni-solarnych siły ciężkości	137
4.1.17.4. Grawimetr otworowy LaCoste'a–Romberga (BHGM)	138
4.2. Elementy teorii i budowy grawimetrów względnych, dynamicznych, strunowych	139
4.3. Balistyczne grawimetry służące do absolutnych pomiarów siły ciężkości	142
4.3.1. Metoda swobodnego spadku – grawimetry balistyczne (grawimetr Fallera FG-5)	143
4.3.2. Metoda podrzutu i spadku, tzw. metoda symetryczna (grawimetry absolutne FG-5-L J.E. Fallera i ZZG Z. Ząbka)	147
4.3.2.1. Grawimetr FG-5-L J.E. Fallera	147
4.3.2.2. Grawimetr ZZG Z. Ząbka	147
4.4. Pomiary drugich pochodnych potencjału siły ciężkości	149
4.4.1. Waga skręceń Eötvösa	150
4.4.2. Gradientometry – przyrządy pochodne od wagi skręceń Eötvösa	156
4.4.3. Pomiar drugich pochodnych potencjału siły ciężkości za pomocą grawimetrów sprężynowych	158
4.4.3.1. Gradient poziomy siły ciężkości	158
4.4.3.2. Gradient pionowy siły ciężkości	160
4.4.3.2.1. Rzeczywisty gradient pionowy siły ciężkości	161
4.4.3.2.2. Wieżowy gradient pionowy siły ciężkości	164
4.4.4. Balistyczny gradientometr absolutny	171
4.4.5. Gradientometria lotnicza, morska i satelitarna	171
5. Redukcje pomiarów grawimetrycznych i anomalie siły ciężkości	173
5.1. Poprawka luni-solarna siły ciężkości	174
5.2. Algorytmy i modyfikacje poprawki topograficznej siły ciężkości	176
5.2.1. Sposób obliczania poprawki topograficznej siły ciężkości według S. Hammera	178

5.2.2. Poprawka topograficzna siły ciężkości w punktach leżących nad/pod powierzchnią terenu	182
5.2.3. Poprawka urbanistyczna siły ciężkości	185
5.2.4. Poprawka topograficzna wieżowego gradientu pionowego siły ciężkości	189
5.2.5. Poprawka urbanistyczna wieżowego gradientu pionowego	191
5.2.6. Metoda triangulacyjna obliczania poprawki topograficznej siły ciężkości	193
5.2.7. Poprawka topograficzna siły ciężkości w grawimetrycznych poszukiwaniach struktur geologicznych	197
5.3. Poprawka wolnopowietrzna siły ciężkości	201
5.4. Poprawka i redukcja Bouguera siły ciężkości	202
5.5. Interpretacja fizyczna poprawek: topograficznej, wlnopowietrznej i Bouguera	203
5.6. Anomalie siły ciężkości	205
5.7. Błąd wyznaczenia anomalii siły ciężkości	216
6. Mikrograwimetria	217
6.1. Zadania mikrograwimetrii	217
6.2. Podstawy metody	217
6.3. Prognozowanie zagrożeń dla środowiska naturalnego powstałych w wyniku działalności człowieka i procesów przyrodniczych	222
6.3.1. Czasowe zmiany mikroanomalii siły ciężkości jako podstawa prognozowania ekspansji pustek	226
6.3.2. Badania tektoniki nieciągłej	232
7. Grawimetria górnicza	237
7.1. Grawimetria i mikrograwimetria podziemna	237
7.1.1. Redukcje i poprawki	238
7.1.2. Zdjęcia (pomiar) wielopoziomowe	242
7.1.3. Pomiar wieżowego pionowego gradientu siły ciężkości w wyrobiskach górniczych	244
7.1.3.1. Wykrywanie wyrobisk górniczych i pustek poeksploatacyjnych	244
7.1.3.2. Wyznaczanie gęstości skał otaczających wyrobisko górnicze	245
7.1.3.3. Zintegrowane pomiary Δ_g i $W_{z,zw,p}$ w wyrobiskach górniczych	246
7.1.4. Podziemny gradient pionowy siły ciężkości	247
7.1.5. Pionowe profilowanie grawimetryczne (PPGR) w otworach wiertniczych	248

7.1.6. Pionowe profilowanie grawimetryczne (PPGR)	
w szybach górniczych	252
7.1.6.1. Pionowe profilowanie grawimetryczne (PPGR)	
w szybach górniczych w celu wyznaczenia gęstości	
warstw skalnych	253
7.1.6.2. Pionowe profilowanie grawimetryczne (PPGR)	
w szybach górniczych w celu wykrycia pustek	
i wymyć występujących za obudową szybu	255
7.2. Prognozowanie wystąpień zjawisk dynamicznych	
w eksploатовanym górotworze. Problem wstrząsów górniczych	259
7.2.1. Prace pomiarowe	260
7.2.2. Prognozowanie stochastyczne	261
7.2.2.1. Prognozowanie regionalnych przejawów naprężeń	261
7.2.2.2. Prognozowanie lokalnych przejawów naprężeń	264
7.2.2.3. Przykład zastosowania metody	268
7.2.2.4. Próby monitorowania wystąpień wstrząsów górniczych	
za pomocą stacjonarnego, ciągłego pomiaru	
zmian siły ciężkości	271
8. Gęstość skał – podstawowy parametr grawimetrii	273
8.1. Definicje podstawowe, znaczenie ciężarów objętościowych	
skał wyznaczanych laboratoryjnie	273
8.2. Metody grawimetryczne służące do wyznaczania	
gęstości skał <i>in situ</i>	282
8.2.1. Wyznaczenie gęstości skał w wyrobiskach podziemnych	282
8.2.2. Grawimetryczne wyznaczanie gęstości	
skał przypowierzchniowych budujących rzeźbę terenu	282
8.2.2.1. Metoda Nettletona	282
8.2.2.2. Metoda Parasnisa	284
8.3. Związek prędkości fal sejsmicznych z gęstością skał	287
9. Pola grawitacyjne form geologicznych i antropogenicznych	291
9.1. Pola grawitacyjne brył o potencjale newtonowskim	293
9.2. Pola grawitacyjne brył o potencjale logarytmicznym	299
9.3. Pola grawitacyjne brył o kształtach regularnych	
w domenie częstościowej	316
9.4. Obliczanie siły ciężkości nad formami antyklinalnymi i synklinami	
za pomocą szeregu trygonometrycznego Fouriera	321
9.4.1. Antyklina – poziomy walec o przekroju parabolicznym	322
9.4.2. Synklina – poziomy walec paraboliczny	324
9.5. Zasady interpretacji ilościowej	325
9.5.1. Zadanie proste	326

9.5.2. Zadanie odwrotne	327
9.5.2.1. Metody punktów charakterystycznych	327
9.5.2.2. Metody analizy częstościowej	328
9.5.2.3. Metody całkowe	331
9.5.2.4. Metody doboru	332
9.5.2.4.1. Metody optymalizacyjne	333
9.5.2.4.1.1. Programowanie liniowe	333
9.5.2.4.1.2. Metoda dekonwolucji Eulera	336
9.5.2.4.1.3. Metody strategii ewolucyjnych	338
9.5.2.4.2. Metody rozwiązywania zadań odwrotnych, niepoprawnie uwarunkowanych	339
9.5.2.4.3. Modelowanie symulacyjne	344
10. Transformacje pól siły ciężkości	347
10.1. Pojęcie trendu, anomalii rezydualnych i lokalnych siły ciężkości	347
10.2. Ogólna postać transformacji	349
10.3. Szczegółowe postacie transformacji	351
10.3.1. Anomalie rezydualne siły ciężkości	351
10.3.2. Drugie pochodne pionowe siły ciężkości	352
10.3.3. Przedłużanie analityczne pochodnych potencjału siły ciężkości w górę i w dół	353
10.3.3.1. Punkty osobliwe potencjału siły ciężkości i jego wyższych pochodnych	357
10.4. Metody analizy częstościowej zdjęć grawimetrycznych w interpretacji ilościowo-jakościowej	361
10.4.1. Charakterystyki częstościowe anomalii rezydualnych i regionalnych	365
10.4.2. Charakterystyka częstościowa metody wyższych pochodnych pionowych siły ciężkości	366
10.4.3. Charakterystyka częstościowa metod przedłużania analitycznego w górę i w dół	367
10.5. Inne wybrane rozwiązania zewnętrznego zagadnienia Dirichleta w zastosowaniu do przedłużeń analitycznych	368
10.5.1. Przedłużanie analityczne pochodnych potencjału siły ciężkości metodą regularyzacji funkcji A.N. Tichonowa	370
10.6. Zasady interpretacji jakościowej – aplikacja metod	372
10.6.1. Metoda uśredniania pól	374
10.6.2. Aproksymowanie rozkładu pomierzonych anomalii siły ciężkości wielomianami	378
10.6.3. Przedłużanie analityczne siły ciężkości w górę jako metoda aproksymowania pól regionalnych	382

10.6.4. Przedłużanie analityczne siły ciężkości w dół jako jedna z metod obliczania anomalii rezydualnych	382
10.6.5. Obliczenia wyższych pochodnych pionowych siły ciężkości jako inna metoda rezydualna	389
10.6.6. Transformacja Fouriera anomalii siły ciężkości jako metoda uniwersalna w interpretacji zdjęć grawimetrycznych – zalety i wady	392
10.7. Wieloznaczność wyników interpretacji badań grawimetrycznych	397
Indeks rzeczowy	399
Literatura	407